Cartografia de les invisibles

VEUS JOVES TEIXINT LA VIDA AL CENTRE



N2- 2026

De les alqueries a les cuines: La memòria dels sabers compartits



En aquest segon número traslladem el focus de la recerca cap a la transmissió de sabers intergeneracionals en l'àmbit rural i periurbà de Vila-real, Castelló i Benicàssim. Històricament, la gestió de la llar i la vida comunitària en les alqueries no era un fet aïllat, sinó un teixit col·laboratiu sostingut per dones.

Els sabers quotidians que sostenen la vida

A través del treball de camp realitzat pel voluntariat de l'esplai, hem mapejat tres àmbits de la memòria oral femenina:

- Remeis naturals i salut comunitària: L'ús de plantes remeieres del territori (com l'aigua de romer o la timonedes de la Serra de les Santes) per a cures primàries en èpoques on l'accés mèdic era limitat.
- Conservació d'aliments i sobirania alimentària: La preparació de conserves, la gestió dels excedents de la collita de citrics i hortalisses, i la gestió eficient de la cuina sense malbaratament.
- Xarxes de criança compartida: Espais informals on les veïnes s'organitzaven per a la cura conjunta dels xiquets i xiquetes mentre s'atenien les feines del camp i de la casa.

Us animem a participar en els espais que l’associació organitza on les persones majors del barri transmeten aquests sabers als joves, registrant les receptes i tècniques en el que conformarà un mapa digital interactiu.



El Mapa de les Desigualtats



Continuem el nostre recorregut per la mobilitat sostenible de la comarca, analitzant aquesta vegada el tram que enllaça Vila-real amb la capital de la Plana. Hem analitzat diferents aspectes:

- Continuïtat del traçat: hi ha interrupcions brusques en rotondes i polígons el què obliga a fer trajectes a peu no segurs amb persones dependents.
- Ombra i punts de descans: Manca de vegetació i bancs en el 70% del recorregut el què dificulta l'ús per a gent gran o en mesos de calor.
- Accés a serveis bàsics. Enllaços directes a zones industrials, però no a centres d'atenció primària ni escoles el què no resol la mobilitat d'anar a cuidar o fer la compra.



Instem a les administracions locals a implantar "cruïlles amables" i punts de descans ombrejats que permeten una mobilitat ciclable realment inclusiva per a totes les edats.

L'aliment que ens sosté: Escultura social i matèria orgànica

En aquesta edició explorem la relació entre l'art, la terra i l'alimentació com a pilar de la sostenibilitat.

- Projecte de creació: Elaboració d'una escultura col·lectiva utilitzant terra, compost fet pels mateixos joves, ràfia natural i xarxes de recollida de taronja reutilitzades.
- Simbolisme: La peça mostra com els residus orgànics de la nostra cuina tornen a la terra per a generar nou aliment, fent visible el cicle de la vida que el consumisme ràpid intenta amagar.





"Quan analitzem el sòl del parc del nostre barri, ens vam adonar que la terra estava tan dura que les plantes no podien respirar. Si cuidem la terra, la terra ens cuidarà a nosaltres. No és tan difícil si ho fem entre tots."

— Ainhoa (14 anys), participant de l'Esplai.

Recomanacions



Canvi Climàtic o assaigs de Yayo Herrero sobre ecofeminisme i la necessitat de posar la vida al centre de les polítiques públiques.



Alcarràs (Carla Simón). Un retrat cinematogràfic profund sobre la resistència de la pagesia familiar, la transmissió de la terra i el paper estructural de les dones en la cohesió de la llar agrària.

Hàbits conscients i reducció del malbaratament

- Cuina de Aprofitament (Zero Waste): Recupera la tradició de les nostres iaies: transforma les sobres de verdura en caldos i les fruites madures en compotes o melmelades.
- Neteja Lliure de Tòxics: Utilitza sabó de Marsella o sabó fet a casa amb oli usat per a la colada. Redueixes l'ús de plàstics d'un sol ús i la contaminació de les aigües residuals.
- Auditoria de Temps a la Llar: Mesura quant de temps dedica cada membre de la família a les tasques logístiques i de cures. La coresponsabilitat és la base de la justícia ambiental i social.



Analitzant la salut del sòl urbà i agrícola

Seguint el treball iniciat amb la Universitat Jaume I (UJI) en el projecte europeu ECHO, en aquest número passem a la fase de laboratori de camp.

- Treball de camp realitzat: Els joves de l'esplai han recollit 15 mostres de sòl en tres tipologies d'espais: horts urbans comunitaris, parcs públics i camps de citrics convencionals.
- Resultats preliminars: Les mostres recollides en horts comunitaris amb gestió d'abono orgànic mostren una activitat biològica i capacitat de retenció d'aigua un 40% superior a la dels sòls urbans compactats.
- Aprenentatge: Entendre la microbiologia del sòl ens ajuda a valorar la importància de no pavimentar ni contaminar els pocs espais verds que queden als nostres barris.





Creació d'un espai verd i comunitari

Adolescents, monitors i famílies de l'esplai volem transformar els nostres barris en espais per a viure connectats amb la natura. Imagineu jardins de plantes aromàtiques i autòctones en cada racó? Accions per a millorar el paisatge urbà, per a crear punts de trobada on el veïnat puga construir comunitat.









Quin tipus de ciutat tindríem si es mesurara el seu èxit no pel nombre de cotxes o edificis, sinó per la qualitat de la seua terra, l'aigua i la salut dels seus habitants?



Temps Lliure Significatiu

El lleure educatiu ha de ser un espai on els xiquets, xiquetes i joves experimenten la democràcia directa. Decidir en assemblea quines accions ambientals farem al barri els converteix en agents d'un canvi real, allunyat de la mera instrucció teòrica.

ASSOCIACIÓ ESPLAIS DE CASTELLÓ

2026
Finançat per la Direcció General d'Igualtat - Vicepresidència primera i Conselleria d'Habitatge, ocupació, Joventut i Igualtat

GENERALITAT VALENCIANA
Vicepresidència Primera i Conselleria de Servicis Socials, Igualtat i Vivenda